

Sygn. akt I CSK 4269/22

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mariusz Załucki

w sprawie z powództwa S. L., M. L., A. L. i G. L.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym 7 lutego 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim
z 21 stycznia 2022 r., sygn. akt V Ca 214/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 2 700
(dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany Bank S.A. z siedzibą w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z 21 stycznia 2022 r., którym zmieniono wyrok Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim z 1 lutego 2021 r., zasądzając od pozwanego na rzecz powodów S., M., A. i G. L. kwotę 3896,18 franków szwajcarskich.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów

prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Pozwany uzasadnia wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania występowaniem następujących zagadnień prawnych:

1) czy sąd krajowy ma obowiązek z urzędu, a więc niezależnie od inicjatywy stron procesu, ustalenia posiadania przez konsumenta świadomości skutków złożenia oświadczenia o zgodzie na upadek umowy kredytu z uwagi na abuzywność klauzul przeliczeniowych, także wówczas gdy nieważność ta ustalano jest przesłankowo, w sprawie o zapłatę,

2) czy postanowienia umowy kredytu denominowanego w walucie obcej określające zasady przeliczeń walutowych (tzw. klauzule przeliczeniowe), na gruncie umowy o kredyt denominowany w walucie obcej, w której kwotę kredytu stanowi wprost określona kwota w walucie obcej są tożsame bądź mogą być utożsamione z waloryzacją umowną, o której mowa w art. 358¹ § 2 k.c.?

Ponadto skarżący powołał się na potrzebę wykładni art. 69 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 2 Prawa bankowego w zw. z art. 353¹ k.c. celem rozstrzygnięcia, czy walutą kredytu denominowanego w walucie innej niż waluta polska jest waluta wskazana w treści samej umowy kredytu jako waluta kredytu czy też inna niż waluta wskazana w treści umowy kredytu, tj. waluta, w jakiej zgodnie z umowy realizowane są przepływy pieniężne (w jakiej spełniane są świadczenia).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. – zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z 14 września 2012 r., I UK 218/12), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r.,

III CZP 16/15, z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu na okolicznościach mieszczących się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu. Skarżący, wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, powinien sformułować to zagadnienie, wskazać na wyłaniające się poważne wątpliwości interpretacyjne, przytoczyć argumenty prowadzące do rozbieżnych ocen i wykazać, że wyjaśnienie przedstawionego zagadnienia będzie miało znaczenie zarówno dla praktyki sądowej, jak i dla rozstrzygnięcia skargi kasacyjnej. Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym (zob. np. postanowienie SN z 26 października 2021 r., I CSK 266/21 oraz z 30 czerwca 2021 r., III CSK 53/21).

Natomiast powołanie się na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. m.in. postanowienia SN z 20 stycznia 2022 r., I CSK 790/22; z 30 listopada 2021 r., IV CSK 104/21; z 17 czerwca 2021 r., V CSK 21/21).

Odnosząc się do zagadnień prawnych należy podnieść, że problematyka klauzul abuzywnych w umowach indeksowanych do franka szwajcarskiego została już wyczerpująco wyjaśniona w orzecznictwie SN i TSUE i obecnie nie wymaga dalszej analizy. Zgodnie ze stanowiskiem judykatury w razie przyjęcia przez sąd, że

po usunięciu klauzul uznanych za abuzywne umowa w dalszej części musi pozostać nieważna, należy dać prymat woli konsumenta, aby nie doprowadzić do jego nieuzasadnionego pokrzywdzenia (zob. m.in. wyrok z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, w którym TSUE orzekł, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że z jednej strony skutki dla sytuacji konsumenta wynikające z unieważnienia całości umowy, takie jak te, o których mowa w wyroku z 30 kwietnia 2014 r., Kásler i Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), należy oceniać w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, a z drugiej strony, do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie. W późniejszym wyroku z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, TSUE podkreślił jednak, że art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty. Pogląd ten TSUE podkreślił ostatnio w wyroku wydanym w połączonych sprawach C-80/21 – C-82/21, wskazując że artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym sąd krajowy może stwierdzić nieuczciwy charakter nie całości warunku umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, lecz jedynie elementów tego warunku, które nadają mu nieuczciwy charakter, w związku z czym warunek ten pozostaje, po usunięciu takich elementów, częściowo skuteczny, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku, który ma wpływ na jego istotę, czego zweryfikowanie należy do sądu odsyłającego. Problem ten był również przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, z 13 maja 2022 r. II CSKP 293/22, II CSKP 405/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, uchwała z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22).

W oparciu o przytoczone wyżej orzecznictwo rysuje się zatem zasada, zgodnie z którą w razie stwierdzenia abuzywności klauzuli umownej lub jej

fragmentu, w sytuacji gdy nie istnieje możliwość dalszego wykonywania umowy, nieważność powinna zostać orzeczona co do zasady. Jedyne wyjątki zachodziłyby, gdyby orzeczenie nieważności doprowadziło do pokrzywdzenia samego konsumenta. Aby jednak doszło do zastosowania tego wyjątku, sąd rozpoznający sprawę musiałby dojść do przekonania, że orzeczenie nieważności umowy w całości będzie prowadzić do pokrzywdzenia konsumenta, a jednocześnie konsument musiałby tę opinię podzielać. Nie istnieje zatem wymaganie sprawdzenia zakresu wiedzy konsumenta na temat skutków orzeczenia nieważności umowy. Pierwszeństwo w tym zakresie ma bowiem ocena samego sądu rozpoznającego sprawę, zaś woli konsumenta przypisuje się decydujące znaczenie jedynie wówczas, gdy sąd przyjął stanowisko, że orzeczenie nieważności umowy prowadziłoby do pokrzywdzenia konsumenta, a sam konsument nie podzielałby tej obawy.

Natomiast przedstawiony problem waluty, w jakiej wyrażone jest świadczenie główne nie ma charakteru jurydycznego, a należy do ustaleń konkretnej sprawy, określanych po dokonaniu wykładni postanowień umownych. W szczególności umowa kredytu może odmiennie lub w taki sam sposób uwzględniać mechanizm przeliczania świadczeń kredytobiorcy i kredytodawcy, wyrażonych pierwotnie w walucie polskiej lub obcej oraz do różnego stopnia umożliwiać ich spełnienie w drugiej z wymienionych walut. Zapewnienie jednak możliwości dokonania wypłaty kredytu lub spłaty jego rat w walucie innej niż ta, w której kredyt został udzielony jest równoznaczne ze zmianą samej waluty kredytu. Nie istnieje zatem w tym zakresie potrzeba ujednolicenia wykładni przepisu prawa, ponieważ różne oceny waluty świadczenia głównego w umowach tzw. kredytów frankowych wynikają z różnorodności stanów faktycznych (sformułowań konkretnych postanowień umownych) występujących w tego rodzaju sprawach.

Natomiast zagadnienie odnoszące się do klauzul indeksacyjnych jako ekwiwalentów klauzul waloryzacyjnych nie zostało oparte na elementach stanu faktycznego niniejszej sprawy. Postanowienie umowne indeksujące kwotę wyrażoną we frankach szwajcarskich do polskiego złotego w celu jej wypłaty odnosiło się do świadczenia głównego. Bez zastosowania tej klauzuli przelicznikowej nie byłoby bowiem możliwe ustalenie wysokości zobowiązania. Z tej

przyczyny klauzula została uznana za abuzywną jako niedostatecznie jasna. W tym zatem zakresie przesłanki z art. 385¹ k.c. nie odpowiadają zasadom dokonywania waloryzacji umownej.

Z tej przyczyny Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął zaś na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[as]